

... és mai budapesti gimnazisták vallomása olvasási szokásaikról

Az első osztályos

Előljáróban csak annyit, hogy számomra az olvasásnál nincs szebb és szórakoztatóbb dolog. Miért is kezdtem el olvasni? Talán furcsán hangzik, de az unalom vitt rá. Már kisiskolás koromban szerettem olvasni, de „igazi könyv” csak hatodikos koromban került a kezembe. *Isaac Asimov* Alapítvány-trilógiája ragadta meg a fantáziámat, és ez a mű elkötelezett a fantasztikus irodalomnak. Később következtek *Bradbury*, *Lem* és a *Sztrugackij* testvérek érdekes regényei. Miután kifogytam a könyvtárak sci-fi műveiből, meg kellett keresnem azokat a könyveket, amelyek már elszakadtak ettől a műfajtól. Körülnéztem a családi könyvespolcokon. Kissé rendszertelenül olvastam, ezt mutatják a címek is: *John Updike Nyúlháj*, *E. A. Poe* novellái és *Kuznyecov Babij Jar*-ja; mind témájukban, mind pedig műfajukban teljesen különböző művek. Megindultak a csa-

ládi ajánlások; néha annyi engem érdeklő könyvet találtam, hogy évekig is olvashattam volna őket. Rákaptam a szatirikus irodalomra: *Mrožek*, *Moldova* és *Örkény István* művei váltogatták egymást (például: *Slavomir Mrožek Drámák*, *Moldova György Magyar atom*, illetve *Örkény István Egyperces novellák* című gyűjteménye). A politika mindig is nagyon érdekelt, ezért olyan szatirikus műveket választottam, amelyeknek nagy része politikai tartalommal is bírt. Aztán következett a gimnázium. Számomra ugyancsak megterhelő, fizikailag-szellemileg fárasztó volt az első esztendő. Ezért hát előkerültek a poros polcra *Nemere István* és *Rejtő Jenő* regényei, amelyek bár szellemesek, sőt helyenként izgalmasak is, de azért ezeket mégis csak „bulvárirodalomnak” tekinthetjük.

Lengyel András

A második

Vajon miért halljuk nap mint nap, hogy a mai fiatalok keveset olvasnak, műveletlenek?

„Bezzeg nagyapátok ennyi idős korában latinul olvasta Vergiliust!” – jegyzik meg a szüleink szomorúan, miközben mi hosszú percekig bajlódunk orosz házi feladatunk néhány sorával. Az ijesztő statisztikai adatok hálásan igazolják azokat, akik az olvasási kultúra temetésére készülnek. Úgy látszik, ez hagyomány Magyarországon: „Kegyetlenség nélkül talán nem is lehetne szemére vetni hazánknak az olvasás iránt való hidegségét. Hogy ez a hidegség nagy, hogy a könyv a háznál nálunk legutolsó jószág és ennél kedvesebb egy játékkártya vagy egy üsző, azt fájdalmasan látjuk, akik

hazánkat esmérjük” – panaszkodott *Kármán József* vagy kétszáz éve.

E dolgozatban nem akarok a szomorkodókkal vitatkozni, inkább megpróbálom fölvázolni a magam és osztálytársaim, a Móricz Zsigmond Gimnázium II. A osztályosainak olvasási szokásait, s ez talán ellenpélda a vészharangokatoknak!

Évfolyamtársaimmal szemben nagy előnyöm, hogy otthon a nem túl nagy lakás falait mintegy 5000 könyv terheli. Édesapám irodalomtörténész. Neki munkaeszköze a könyv. Én valahogy úgy ismerkedtem meg a könyvvel, mint a zenész csemetéje, aki önkéntelenül is kipróbálja apja hangszerét. Azután, hogy fölértem az első könyvespolcot, és az onnan le-

emelt könyv betűi közt sikerült eligazodnom, szenvedélyemmé vált az olvasás. Kezdetben a kötelező iskolai olvasmányokon kívül szertealán olvastam. Így történt például, hogy *Karl May Winnetou*-ja után *Stendhal Vörös és fekete*-jébe kezdem bele. Később édesapám vezetével koromnak és tanulmányaimnak megfelelő könyveket választottam. Amikor a második világháborúról tanultunk, hat, a világháborúval kapcsolatos regénnyel ismerkedtem meg. Most pedig, mivel irodalomból a romantikusoknál tartunk, a nagy orosz romantikusokat olvasom magyartanárom tanácsaira hallgatva. Nagyon gyorsan olvasok. Már 11–12 évesen egy nyugodt vasárnap „túljutottam” egy-egy *Verne*- vagy *Jókai*-regényen. Az általános iskolában két világ létezett számomra. Az egyik az iskoláé, a másik a könyvéké. Sajnos manapság már más a helyzet. A nehezebb otthoni feladatok, a jó néhány különóra, no meg az iskola utáni hosszabb beszélgetések, a nagy tavaszi fociások elveszik a csöndes délutánok nagy részét. Néha már annak is örülök, ha csak egy nyugodt félórám akad kedves könyveim föllapozására. Ez azonban nem azt jelenti, hogy csak ennyit olvasok!

Iskolából hazamenet majd minden nap megveszem az *Esti Hírlapot*, és ebéd után otthon összevetem az aznapi *Magyar Nemzettel*. De szívesen böngészem a *Képes 7*-et és a *Heti Világgazdaságot* is. A farszto iskolai nap után így pihenek egy kicsit. A magam választotta olvasmánnyal legközelebb csak elalvás előtt találkozom. A kettő közti időt is gyakran töltöm olvasással, ám ezt már tanulással egybekötve teszem. A szinte megtanulhatatlanul nagy irodalmi anyagot igényesen és magas szinten tanuljuk. Egy-egy jelentékeny irodalmi személyiségre azonban néha csak egy óra jut az iskolában.

Nem csoda, hogy egy vers vagy prózai írás megvitatásához nincs elegendő idő. Ezeket kénytelenek vagyunk otthon feldolgozni. Gyakori, hogy egyik napról a másikra egy nehéz verset kell elemeznünk, vagy regényrészletet elolvasnunk. Egy alaposabb irodalomlecke elkészítése több órába is telhet! Kezdetben nehéz volt megszokni ezt, mostanra viszont természetesnek tűnik. Általában csak a késő esti órákban, közvetlenül elavás előtt tudok kötetlenül olvasni. Ilyenkor szívesen lapozgatok versesköteteket is –, nemrég elhatároztam, hogy végigolvasom a *Világirodalom legszebb versei* című válogatást – s addig olvasok, míg

az álomosság hatalmába nem kerít (ez pedig hamar bekövetkezik!).

Szabad, kötetlen olvasásra tehát nincs kellő időm otthon. Ezért az a felemás helyzet alakult ki, hogy az iskolai munkához szükséges könyveket otthon olvasom, és a szabadon választott műveket – akárcsak a többi osztálytársam – az iskolába viszem azért, hogy ott a hosszabb szünetek alatt az osztályteremben vagy a könyvtár hangulatos olvasószobájában és – nem restellem bevallani – az unalmasabb órák közben is elővegyem őket.

Így aztán elmondható: az iskolában élénk az „irodalmi élet”. Majdnem minden táskában lapul egy kedvelt könyv, újság, mely elolvasás után gyakran gazdát cserél. Van, aki *Népszerűt* olvas, van, aki modern regényt, van, aki lírai szerelmestörténetet, van, aki angolul *Shelleyt*. Van, aki a matematika és fizika csodáiról tájékozódik, van, aki a jazz-zenéről. Nálunk mindig megtalálható a legújabb slágerkönyv. (Erről *Schopenhauer* így vélekedett: „A közönség olyan bárgyú, hogy szereti inkább olvasni az újat, mint a jót”.) De van közöttünk olyan is, aki sokszorosítva hozza be kedvenc novelláját, van, aki egy példányban – saját versét. Van, aki fejből mond el egy *Karintyszatirát*, és van, aki németül szavalja *Goethét*. Van, aki a BASIC és a PASCAL számítógépnelvekről olvas, s van, aki verselemzéssel kapcsolatos szakkönyvet tesz közkinccsé...

Olvasunk. Szívesen, sokfélét, ki többet, ki kevesebbet, egyéniségének megfelelően. Az igény megvan mindnyájunkban, s most már

– mivel elkészült iskolánk új, szép könyvtára – a mód is, hogy könyv legyen a kezünkben.

Bízom abban, hogy a kis közösség minden tagja tovább viszi jövőendő családjába a könyvek szeretetét, s hogy a mi gyermekeink számára éppoly természetes lesz a könyvek közlése, mint ahogy az volt annak idején számomra is. Mert az olvasás a természet szeretetével párosulva azt a felbecsülhetetlen támaszt

nyújtja az embereknek, melyet legszebben *Madame de Roland* fogalmazott meg kivégzése előtt: „Az atyai fedél csendes menedéke alatt gyermekkorom óta boldog voltam virágaimmal és könyveimmel: a börtön szűk cellájában, a legfölháborítóbb zsarnokság békóiban elfelejttem az emberek igazságtalanságát, ostobaságukat, s a magam bajait, könyveimmel és virágaimmal.”

Kenyeres László

A harmadikos

Mit jelent az olvasás egy 17 éves számára? Nagyon sokat. Egy felnőtt általában azért olvas el egy könyvet, mert valóban érdekli a téma vagy szereti az író, ritkán azért, hogy az úgynevezett „általános műveltséget” megszerezze. Ez a tizen- és huszonevesek feladata. Az én olvasmányaimnak például körülbelül a fele olyan könyv, amiről tudom, hogy el „kell” olvasnom. Ez a „kell” olyan belső kényszer, amely egy-két éve alakult ki az iskola, a szüleim és egyáltalán az érdeklődési köröm hatására. Talán „sznob” vagyok, de melyik 17 éves nem az? Milyen szörnyű lenne, ha büszkén vernék a mellünket, hogy minket nem érint *Tolsztoj*, *Stendhal*, *Balzac* szelleme, hogy a klasszikus irodalom óriásai miránk nem hatnak! Először el kell olvasni azt a könyvet, s legfeljebb utána tudom (ha tudom) eldönteni, hogy érdemes volt-e elolvasni. Meg is beszéltem valakivel, akinek a véleményére adok, és utána újból elolvasom vagy akár csak elgondolkozom rajta – s valamilyen szinten biztos, hogy megértem. Már most tudom, hogy van olyan könyv, amit tíz, húsz, harminc év múlva újra és újra el fogok olvasni, és mindig egyre többet fogok belőle érteni. A könyvek nagy része olyan a szememben, amit csak úgy érthettek meg, ha már egy bizonyos életkort megélttem és átéltem ezeket a dolgokat, érzéseket, amelyek például egy *Dosztojevszkij* vagy *Kafka* regény megértéséhez kellene. De azért már most is nagyon szívesen olvasok ilyen könyveket. Mindig teljesen beleélem magam a könyv által leírt helyzetbe és tényleg szinte benne élek. A megértéshez különben nemcsak otthon, de az iskolában is gyakran kapok segítséget. A kötelező olvasmányokat eleve valamilyen magyarázattal kapjuk, s gyakran azért ol-

vasok el egy könyvet, mert valamelyik tanárunk utalt rá vagy megemlítette. Ha adok annak a tanárnak a véleményére, akkor elolvasom a könyvet, könnyebben meg is értem, hiszen emlékszem rá, hogy mivel kapcsolatban beszélt róla. De van úgy is, hogy egy barátom hívja fel a figyelmemet egy könyvre, és akkor már csak azért is elolvasom, hogy tudjak vele beszélni a könyvről. Mert minden (remélem nem állandó) sznobságom ellenére, ha egy könyvről beszélek, akkor saját (vagy sajátom-má tett) véleményt mondok. Úgy nem érdemes beszélni, hogy azt se tudom, miről van szó. Mindemellett nem mindig és nem kizárólag a szépirodalom az, ami leköti a figyelmemet. Van úgy, főleg nyáron, hogy kölcsön kapok egy „hú de izgalmas” krimi vagy valami vidám kisregényt, és akkor bizony legalább olyan hévvel olvasom, mint például a *Bűn és bűnhődés*. De év közben is, teljesen szélsőségesen, a legkülönbözőbb könyveket olvasom. Az íróasztalomon tornyosulnak a kiválasztott könyvek; ezeket általában úgy választom ki, hogy ebéd után fogom magam, leülök anyuék könyvespolcai elé, és elkezdek kutatni. Ez persze igen sok időt vesz igénybe, mert ki az, aki a frissen megtalált könyvekbe nem olvas bele? Ha meg beleolvasgatok, akkor majdnem biztos, hogy találok benne utalást egy másik könyvre. Elég sok könyvünk van otthon, így hát könyvtárba, csak azért, hogy kölcsönözzek, ritkán szoktam menni. A Széchényi Könyvtárt nagyon szeretem, mert ott „a világ minden könyve megvan”, és ez nagyon megkönnyíti a tanulást is. Mert bizony, vannak könyvek, amelyeket egyáltalán nem olvasok szívesen, egyszerűen azért, mert nem érdekelnek. Ilyenkor sokat segít, ha elolvasom egy olyan írónak